

ירושלמי אקטואלי

יו"ל ע"י "בית המדרש למגידי שיעורים בדף היומי", כפר גנים ג' פתח תקוה

גליון מס' 22 | פרשת חיי שרה | כ"ד חשוון תשע"ז

ירושלמי למעשה

'הכריש' כך כולם קראו לו למרות שבתעודת הזהות הופיע השם משה, בשכונה ידעו שאם רצונך לקנות דירה לא הוא הכתובת אך אם רצונך למכור דירה אזי מושיק הוא האיש, נדלניסט מומחה עם עין שיודעת לזהות עד איפה הגבול שניתן 'להלביש' על הלקוח המזדמן, מחיר כזה שמצד אחד יהיה מכובד ומצד שני לא יגרום לו לעשות רוורס מידי... כמובן שהמשנה מסוגייתנו היתה נר לרגליו שהרי 'אין אונאה לקרקעות'.

יום בהיר נכנס למשרדו של מושיק אדם בעל חזות מהודרת ובעל מבטא זר "אני צריך דירה בירושלים עיר הקודש" ביקש הלקוח "כמובן" עונה לו מושיק שלא פספס לרגע את המתרחש "4 מיליון ש"ח ויש לך דירת 4 חדרים מפוארת - ושתדע שזה מחיר טוב" הפטיר מושיק ללא מיצמוץ תוך כדי שהוא בעצם מכפיל את שוויה האמיתי של הדירה שהוא 2 מיליון ש"ח... "אין בעיות" אמר התייר קצרות - לא נלאה אתכם יותר רק נציין שתוך פחות מחצי יום הדירה הועברה סופית לבעלותו של התייר.

כעבור שבוע שוב התייר במשרדו של מושיק רק שעכשיו הוא לא שידר נחמדות כדאשתקד אלא זעם "אני רוצה לבטל את העסקה" אמר "היתה כאן אונאה גמורה" סיים, "אין אונאה לקרקעות" ענה מושיק לעומתו את המשפט שרשום על שמו בטאבו...

מי צודק?

הירושלמי בכתובת פי"א ה"ד

"ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים" (כד לב)

בירושלמי (שקלים פ"ה בעין יעקב) 'ויפתח הגמלים' התיר זממיהם, פי' שעד כה היה סוגר את פיהם שלא ירעו בשדות זרים, רב הונא ור' ירמיה שאלו לר' חייא ולא יהיו גמליו של אברהם אבינו דומין לחמורו של ר' פנחס בן יאיר {דשם מסופר על חמורו של ר' פנחס בן יאיר שגנבוהו ליסטים ולא אכל שלשה ימים, ושחררוהו הגנבים שחששו שמא ימות אצלם, והסיבה שלא אכל משום דלא הפרישו מתבואה זו תרו"מ}, וביאר הרמב"ן (עה"ת) לא יתכן שתהיה החסידות בביתו של ר' פנחס בן יאיר גדולה יותר מבית אברהם, וא"כ אם בהמותיו של ר' פנחס בן יאיר לא אכלו דבר איסור, ודאי שבהמותיו של אברהם כמותם, ולא יתכן שזמם את בהמותיו בשביל שלא ירעו בשדות זרים.

והנה בגמ' (גיטין ז.) איתא 'אמר ר' אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך בתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול, וקשיא לש"ס השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן (והיינו חמורו של ר' פנחס בן יאיר) צדיקים עצמן לא כ"ש, ותרץ הש"ס אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי. וכתבו התוס' (ד"ה השתא) בשם ר"ת, אף שמצאנו בכמה מקומות שאמוראים נכשלו, כגון ר' ישמעאל שקרא והיטה (שבת יב:), וכן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם (חגיגה טז:), מ"מ דוקא לגבי ענייני אכילה הגמ' מביאה כלל זה שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים, משום שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, משא"כ בשאר מקומות שאינם ענייני אכילה, ומה שמצאנו שר' ירמיה בר אבא אישתלי וטעים מידי קודם הבדלה אף שהוא דבר אכילה ולא קשיא לש"ס ולא מידי, משום שאינו מגונה כ"כ דהוא אכילת היתר בזמן איסור.

למדנו מדברי תוס' אלו שיש גנאי לצדיק לאכל דבר איסור ומשום כך הקב"ה שומר אותו שלא יכשל בו, ובטעם הדבר כתב מהריק"ש (יו"ד סי' א) מה שהקב"ה לא מביא תקלה ע"י צדיקים הוא כדי שלא יתהווה ויגדל גופם מאכילת איסור דגנאי הוא שיהיה בגופו של צדיק רכיבים של איסור, אמנם במרומי שדה (יומא פג.) כתב משום שמאכלות אסורות מזיקות לנפש שמטמטם את הלב לכן הקב"ה שומר על הצדיק שלא יטמטם את ליבו.

עפ"י הקדמה זו מבאר הקוב"ש (פסחים את קיג) את דברי הירושלמי שהובאו בפתיחה, שנראה שנחלקו ב' דעות אלו בגדר איסור גזל, שהדעה שגמליו של אברהם יצאו זמומין משום חשש גזל ס"ל שאיסור גזל אינו איסור אכילה אלא איסור על האדם ע"י מעשה הגזילה כשאר איסורין, ומשום כך אין עליו את השמירה שהקב"ה לא יביא תקלה על ידו משום כך אברהם הוציא את גמליו זמומין, אך הדעה שמדמה את גמליו של אברהם לחמורו של ר' פנחס בן יאיר ס"ל דאכילת איסור גזל דינה כמו שאר איסורי אכילה שבהם יש שמירה של הקב"ה, ומשום כך לא יצאו זמומים.

לע"נ

שמעון בן סוליקה ז"ל

הונצח ע"י

משפחת דהן

לע"נ

רבקה וייסטון

בת

ר' יהושע העשיל ז"ל

הונצחה ע"י המשפחה

הונצח ע"י קרן דניאל

לע"נ של הר"ר אברהם גליק ז"ל

מדבר לגבי אלמנה שכתובתה מאתיים והיתה צריכה למכור מנכסי בעלה עבור גביית הכתובה, ומכרה חפץ ששווה מאה בעד מאתיים - שהדין הוא שנתקבלה כתובתה, ולא יכולה לומר לקחתי רק מאה ומגיע לי עוד מאה. שואל הירושלמי שיתבטל המקח מדין אונאה? עונה ריש לקיש אין אונאה לקרקעות לעולם, לעומתו ר' יוחנן חולק ואומר שבדבר מופלג (היינו כפול - תוספות) יש להם אונאה!! (ועל הקושיא מאלמנה הוא עונה שמדובר באופן שהוקר המחיר ולכן אין אינטרס לקונה לבטל מקח)

הרמב"ם והשו"ע פסקו כריש לקיש שאין בכלל אונאה לקרקעות והרמ"א פסק שאין אונאה רק עד שווה מאה במאתיים כר' יוחנן - וזו התשובה לנידוננו.

אלא שעדיין תוס' בקידושין דף מב' מסתפק גם בדברי ר' יוחנן שאמר שעד כפול אין אונאה מה הדין בכפול בדיוק היינו שווה מאה במאתיים - כמו בנידוננו - האם זה נכלל בהגדרה שאין זה אונאה או שזה עד כפול אך כפול עצמו כבר נחשב אונאה.

אך נותר לנו לדון האם מותר לעשות כך מלכתחילה??

בחידושי רעק"א על השו"ע רכז' סקכ"ט מביא שהרמב"ן כתב שאת הלאו של 'לא תוננו' עובר גם בדברים שאין להם אונאה אלא שלא ניתן לתובען בדין, והמשנה למלך כתב בשם תוספות שסוברים שאפילו לאו אין.

עפ"י דברי ר"ת בתוס' דרק במידי דאכילה שיש גנאי בדבר אין הקב"ה מביא תקלה לצדיק, אך בשאר איסורים לא נאמר כלל זה, מקשים העולם דהנה הבטיח האר"י ז"ל שמי שנוזהר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה (הו"ד בבאר היטב סי' תמז סק"א), וקשה שהרי ודאי לא נכשלו הצדיקים במשהו חמץ, הרי משהו חמץ מידי דאכילה הוא ואין הקב"ה מביא תקלה על ידם, ומאחר שלא נכשלו בכך, מן הדין שלא יכשלו בשום חטא כל השנה, וא"כ היאך בא תקלה ע"י הצדיקים בשאר איסורים, וצ"ע.

ומפי' השמועה מתרצים בשם רע"א שאמר בילדותו דודאי לא נכשלו הצדיקים באיסור חמץ בפסח, מ"מ זה דוקא באיסור כזית, אך אינו מן ההכרח שלא נכשלו במשהו חמץ, וא"כ אין כאן את הבטחת האר"י. אמנם קשה לדבריו מנין לחלק בהכי.

ויש שביארו עפ"י דברי התוס' דלעיל שאין כ"כ גנאי לצדיק כאשר הדבר הוא היתר בזמן איסור, דאף הכא חמץ היתר הוא רק הזמן גורם לאיסורו, ובכה"ג אין גנאי כ"כ ואין את הכלל שאין ה' מביא תקלה על ידי הצדיקים, ואדרבה יש על הצדיק ליהרהר יותר ומשו"ה איתא בלשון האר"י 'הנזהר' במשהו חמץ דעל הצדיק מוטל ליהרהר שלא יסעוהו מן השמים בהא, ואם נוזהר מובטח לו שלא יכשל כל השנה.

הפרשה בירושלמי

גדולתו של אליעזר - תפילתו

בראשית רבה פרשה ס', ח'. חז"ל אמרו שגדולה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים. הם התכוונו אכן לסיבה ששיחתו של אליעזר חוזרת שוב באריכות שכזו בתורה, אבל ניתן גם לומר שמדובר כאן בתפילתו של אליעזר - שאין שיחה אלא תפילה.

אליעזר מגיע לכל העניין חצוי בליבו - מצד אחד הוא עבד נאמן של אברהם, והוא מקיים את שליחותו ללא שום שינוי, אך הוא גם חושב ורוצה שבתו תהיה לאשה ליצחק. הרצון הזה כמובן לא מונע ממנו לקיים בשלימות את שליחות אברהם. הרבה פעמים בחיים אנו עושים דברים ע"י זה שהשכל כופה את הרגש. אבל גדולתו של אליעזר מתגלה כאשר לא רק שהוא יוצא לשליחות אברהם נגד רגשותיו אלא כשהוא כופה ומשנה אותם למען אברהם ומתפלל לפני ה' שיצליח דרכו, בתפילה אמיתית ממעמקי הלב.

תפילה היא עבודה שבלב, לא מספיקה החלטה בשכל. בתפילה שופכים את הלב, וכשאליעזר מתפלל, ותפילתו נענית, בכל הוא מתגבר על רצונותיו.

זו גם הסיבה אולי שהגמרא (שבת י.) אומרת שתורה היא "חיי עולם", ותפילה היא "חיי שעה". שהרי גם התפילה הינה מצווה, ומדוע היא לא נכללת בתורה בזה? אלא שבלימוד התורה יש עניין שכלי בעיקר. מה שלומדים, נשאר בויכרון ברמה זו או אחרת, ולתמיד. אך תפילה שהינה מעולם הרגש, הינה משהו שיש צריך לחדש ולעבוד עליו מחדש. רגש צריך להתחדש כל פעם מחדש, להתעורר כל פעם מחדש, ואדם חייב לעורר את עצמו מחדש בכל תפילה, אחרת זו קהות חושים.

חסד ורחמים כתנאי ויסוד להשראת השכינה

הרה"ג ישכר תמר זצ"ל

מובא בתלמוד הירושלמי (כתובות יא, ג) שרבי יוסי הגלילי היתה לו אשה מרשעת. עמד וגרשה. גרושתו התחתנה עם שומר העיר. שומר זה ירד מנכסיו ואז אשתו סבבה עמו על הפתחים. אשתו זו סירבה להכנס לשכונתו של רבי יוסי הגלילי ואז בעלה הכה אותה. עבר רבי יוסי הגלילי שמע את המריבה, לקח ושם אותם בתוך בית אחד משלו והיה מספק להם מזונות כל חייו על שם.

"ומבשרך לא תתעלם" - זו גרושתו. רק מי שלבו מלא רחמים כרבי יוסי הגלילי שבשום פנים ואופן לא היה מוכן לכך שגרושתו תסבול, רק הוא ושכמותו מהוים מתכון בטוח לכך שתפילתם תגרום לכך שהקב"ה יתמלא רחמים על בניו ויוריד להם גשמים.

פתיחות הלב הוא אחד הגורמים המרכזיים לירידת הגשמים, ואכן התלמוד הירושלמי (תענית ג,ג) קובע: "בזכות ג' דברים הגשמים יורדין: בזכות הארץ, בזכות החסד, בזכות היסורין, ושלשתן בפסוק אחד - 'אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימצאהו' (איוב לז, יג)".

"אמר רבי שמואל בר נחמן: בשעה שישראל באין לידי מעשים רעים, הגשמים נעצרים והן מביאים להם זקן אחד כגון רבי יוסי הגלילי והוא מפגיע בעדם ומיד הגשמים יורדים..." (ירושלמי תענית א, א).

האם מדובר ברבי יוסי הגלילי דווקא, ואם כן מהו עניינו המיוחד של רבי יוסי הגלילי?

ביאור המאמר על פי בראשית רבה פרשה לג: המדרש מספר שבימי ר' תנחומא היתה שנת בצורת. פנה רבי תנחומא אל הציבור ואמר: בני, התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא עליכם רחמים. עד שהם מחלקים צדקה לענייהם, ראו אדם אחד נותן מעות לגרושתו. באו לגביה רבי תנחומא ואמרו לו: מתבצעת כאן עבירה. אמר להם: מה ראיתם. אמרו לו: פלוני נותן מעות לגרושתו. שאל רבי תנחומא את אותו אדם: מפני מה נתת מעות לגרושתך? אמר לו: רבי, ראיתי אותה בצרה והתמלאתי עליה רחמים. באותה שעה הגביה רבי תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר: ריבון כל העולמים, מה אם זה שאין לה עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא עליה רחמים, אתה שכתוב בך חנון ורחום ואנו בני ידידיך, בני אברהם יצחק ויעקב, על אחת כמה וכמה שתתמלא עלינו רחמים. מיד ירדו גשמים ונתרווה העולם.

"השיעור היומי"

ניתן לקבל בכל יום את השיעור בדף הירושלמי במייל או בוואצאפ.

נא לשלוח את כתובת המייל או המספר נייד.

ל: 052-4636288

נכנסים, מאזינים, מבינים ונהנים.

הדף היומי בירושלמי

לקבלת השיעור במייל

נא לשלוח כתובת מייל למס' 052-4636288

עורך: ראש בית המדרש הרב ישראל מאיר ריאני שליט"א

חברי המערכת: הרב איתמר נגר | הרב מאיר וולברשטיין | הרב מרדכי הרבסט | הרב נפתלי וסרמן

כתובת האתר: www.lomdimyerushalmi.org